

Сформулированы теоретические подходы к использованию игровых учебных технологий в курсе медицинской и биологической физики для оптимизации методической системы подготовки врачей, адаптированной к современной образовательной среде и потребностям медицинского образования. Обоснован вывод о педагогической действенности ассоциативных, брейнсторминговых и ролевых дидактических игр.

Ключевые слова: игровая учебная технология, дидактическая игра, медицинская и биологическая физика, ассоциативная игра, брейнсторминг, ролевая дидактическая игра.

Ostapovych N.V.

SCIENTIFIC FOUNDATIONS OF THE USE OF DIDACTIC GAMES IN THE SYSTEM OF THE MODERN MEDICAL EDUCATION

The history of formation of the game didactic concepts from the view-point of the phenomenon of a game in philosophy, culturology, psychology and pedagogical theory is considered. The theoretical approaches to the use of teaching game technologies in course of medical and biological physics in order to improve the methodological system of the training of doctors, harmonized with the modern educational environment and needs of the medical education are defined. The conclusion about the pedagogical effect of didactic associative, brain-storming and role games is proved.

Key words: teaching game technology, didactic game, medical and biological physics, associative game, brain-storming, didactic role play.

УДК 316.28:811.111(07)

Пасічник О.О.

ДО ПИТАННЯ ПІДВИЩЕННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: БАР'ЄРИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Автор статті досліджує причини виникнення комунікативних бар'єрів у процесі вивчення іноземної мови студентами немовних спеціальностей та визначає шляхи їх подолання. Аналізується ефективність застосування інноваційних методів навчання з метою підвищення іншомовної компетентності студентів.

Ключові слова: іншомовна компетентність, комунікативний бар'єр, методи навчання.

На сучасному етапі розвитку освіти утвердження компетентнісної парадигми актуалізує питання підвищення іншомовної комунікативної компетентності у структурі професійної підготовки майбутніх фахівців різних напрямів. Про зростаючу соціальну значущість іноземної мови в сучасних соціально-економічних умовах свідчить той факт, що наразі прийом фахівців на роботу здійснюється на базі конкурсного відбору, однією з вимог якого є належне володіння іноземною мовою. Це є не лише показником рівня освіченості та фундаментальної підготовки особистості, а й вказує на її здатність реалізувати себе у взаємодії з представниками іншомовних професійних співтовариств. Відтак рівень іншомовної компетентності особистості стає дієвим чинником соціально-економічного, науково-технічного та загальнокультурного прогресу суспільства.

Аналіз наукових джерел свідчить про те, що це поняття має багатоаспектний характер, вивченням різних елементів якого в свій час займалась значна кількість як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників (І. Бім, М. Вятютнев, Н. Гез, Е. Зеер, І. Зимняя, Р. Мільруд, О. Пассов, В. Сафонова, М. Свейн, О. Тарнопольський та ін.). Загальнотеоретичні аспекти визначення змісту і складових іншомовної комунікативної

компетентності фахівців різних галузей досліджувалися у працях Т. Ємельянової, В. Зикової, Г. Ізмайлової, О. Іскандарової, О. Клименко, П. Кухти, Л. Нагорнюк, А. Петрової та ін.

Зусилля учених спрямовані на пошук адекватних методів підвищення іншомовної компетентності студентів у процесі навчання. Однак успішність оволодіння іноземною мовою залежить не тільки від діяльності викладача й студентів, спрямованої на формування й розвиток мовних умінь та навичок, але й від створення таких психолого-педагогічних умов процесу навчання які сприяють виникненню позитивної мотивації та почуття задоволення від іншомовної діяльності. З одного боку, курс вивчення іноземної мови у ВНЗ повинен бути спрямованим на розширення комунікативних можливостей студентів та їх підготовку до майбутньої професійної діяльності, забезпечувати формування їх критичного мислення та підвищення пізнавальної активності, здатності орієнтуватися у соціальному середовищі, вирішувати ті чи інші завдання. Проте часто студенти немовних спеціальностей не здобувають бажаного рівня іншомовної компетентності. Не в останню чергу, це трапляється унаслідок виникнення різноманітних комунікативних бар'єрів у процесі навчання.

Теоретичною основою вивчення комунікативних бар'єрів у міжособистісному спілкуванні стали праці таких видатних науковців, як Г. Андреевої, О. Бодальова, Л. Дмитрієва, Є. Залюбовської, В. Кан-Каліка, Б. Паригіна, К. Роджерса, М. Форверга та ін. Окремі аспекти виникнення комунікативних бар'єрів у студентів під час вивчення тих чи інших наукових дисциплін або підчас взаємодії з певною категорією людей, вивчались Г. Федосовою, Л. Худорошко, Н. Яковлевою та ін. Однак причини виникнення комунікативних бар'єрів на заняттях з іноземної мови та способи їх подолання наразі залишаються актуальними.

Метою статті є дослідження методів підвищення іншомовної компетентності студентів немовних спеціальностей шляхом виявлення чинників виникнення комунікативних бар'єрів та шляхів їх подолання.

У процесі вивчення іноземної мови у студентів часто виникають певні труднощі, викликані станом тривожності, страху невдачі чи глузування, низькою самооцінкою, надмірною самокритичністю, лінню, сором'язливістю, замкнутістю та іншими причинами (нестачею часу, низьким рівнем мовної підготовки, відсутністю здібностей до вивчення іноземної мови, неухважністю, непосидючістю, нездатністю до самоорганізації тощо). Перешкоди можуть бути абсолютними чи відносними, суб'єктивними або об'єктивними присутніми в ситуації спілкування, але вони значно знижують ефективність отримання знань та стають справжніми бар'єрами в процесі формуванні достатнього рівня іншомовної компетентності студентів.

Більшість науковців притримується думки, що комунікативний бар'єр – це різновид психологічного бар'єру, який являє собою перешкоду, що виникає на шляху передачі інформації від комунікатора (відправника інформації) до реципієнта (її одержувача) [1, с. 9].

Досліджуючи комунікативні бар'єри, які виникають у навчально-пізнавальній діяльності студентів-першокурсників у процесі вивчення іноземної мови, Н. Яковлева визначає їх як психологічне явище, що виявляється у вигляді зовнішніх і внутрішніх ознак тривожності і призводить до блокування ефективного спілкування у процесі вивчення іноземної мови. Це призводить до блокування ефективного спілкування у процесі спільної діяльності, та характеризується недостатньою вмотивованістю навчання, неадекватною самооцінкою, несприятливою психологічною атмосферою у навчальній групі та відсутністю навичок й умінь, необхідних для реалізації процесу спілкування [2, с. 9].

У результаті аналізу психолого-педагогічної літератури [1; 3] можна виділити різні види комунікативних бар'єрів. Науковці розрізняють комунікативні бар'єри за причиною та сферою їх виникнення, важкістю перебігу, ступенем впливу на успішність спілкування та психологічними наслідками для особистості, за шляхами їх усунення, ступенем нервово-психічної напруги та блокування тощо.

Процес вивчення іноземної мови у ВНЗ пов'язаний із виникненням бар'єрів переважно соціально-психологічного, мотиваційного й операціонального типу, де до

соціально-психологічних факторів відносять несприятливий психологічний клімат, превалювання емоційної напруги над операціональною у процесі навчальної діяльності, відсутність умов для розкриття й реалізації потенційних творчих можливостей особистості. Мотиваційні бар'єри виявляються у відсутності інтересу до змісту навчальної діяльності. А операціональними факторами виступають різні форми порушення чи недостатності засобів і навичок спілкування [2, с. 10].

Виявлення видів комунікативних бар'єрів стає першим кроком у напрямі їх усунення. Крім того, необхідними умовами подолання комунікативних бар'єрів іншомовного спілкування, на нашу думку, стає створення атмосфери доброзичливості, взаємодії викладача і студентів на основі довіри і взаємоповаги, прагнення студентів до саморозвитку, формування їх навичок психокорекції. Викладач, у свою чергу, повинен мати добре розвинене почуття емпатії та будувати навчальний процес, враховуючи індивідуальні особливості студентів.

Науковці одноставні в тому, що задля підвищення ефективності навчальної діяльності майбутніх фахівців та подолання бар'єрів спілкування важливо постійно вдосконалювати мотиваційну сферу. Іноземна мова одночасно є метою і засобом навчання. Відтак, мотивація комунікативного розвитку студентів на заняттях з іноземної мови, з одного боку, спрямована на формування стійкого інтересу до іншомовної комунікації як такої, а з іншого боку має прагматичний аспект – підвищення фахової компетентності. Не останню роль в цьому процесі відіграє створення для студентів ситуації успіху. Ситуація успіху, як педагогічний прийом, формує у майбутніх фахівців суб'єктивний стан готовності включитися у навчальний процес на рівні своїх можливостей та забезпечує позитивні умови для такого включення [4, с. 120]. Загалом мотивація діяльності людини залежить від того, наскільки вона впевнена в своїх силах та подальшій результативності своєї активності. Створення викладачем ситуації успіху в процесі навчання дає змогу активізувати позитивну налаштованість студентів, допомагає попередити перевтому, тривожність та інші негативні психологічні стани, а також найбільш повно розкриває особистісні риси кожного студента та сприяє процесу самовдосконалення і цілеспрямованості майбутнього фахівця.

Ще одним дієвим методичним прийом, який дає змогу студентам стати активними учасниками навчально-виховного процесу та подолати комунікативні бар'єри ми вважаємо дискусію. Необхідність аргументації власної позиції спонукає учасників до активної самоосвіти, пошуку додаткової літератури з досліджуваної проблеми, надає їм можливість вивчити свої індивідуальні особливості та віднайти власний неповторний стиль вербальної та невербальної комунікації, сприяє підвищенню самооцінки. Наприклад, проведення нами круглого столу зі студентами гуманітарно-педагогічного факультету на тему "Juvenile delinquency" було не лише професійно спрямованим, цікавим для студентів, що спряло жвавому обговоренню і дозволило учасникам виявити здатність оригінально і творчо мислити, висловити власні пропозиції, аргументовано вести дискусію та знаходити нестандартні рішення щодо шляхів попередження проблеми.

Ефективним методом зниження емоційної напруги та подолання бар'єрів спілкування під час вивчення іноземної мови є ігровий метод навчання, зокрема використання рольових та ділових ігор як таких, що спрямовані, в першу чергу, на розвиток вербальних (уміння організації мовлення, уміння імпровізованого спілкування, уміння володіти технікою мовлення, дотримання етикетних та прагматичних норм) та невербальних (оптико-кінетичних, пара- та екстралінгвістичних, уміння візуального контакту, проксемічних) умінь. У процесі ігор у студентів розвивається творче мислення, удосконалюються уміння асертивного спілкування. Вони концентрують свою увагу на безпосередньому виконанні тієї чи іншої ролі, а не на можливості допустити якусь помилку, а відтак, отримують задоволення від спонтанного спілкування іноземною мовою, долаючи таким чином ще один бар'єр.

Для студентів гуманітарних спеціальностей нами було запропоновано рольові ігри із серії "Parents and children", у яких студенти формували свої навички як професійної компетентності, так і іншомовного спілкування. Наприклад:

Divide into groups of four. In each group three students get cards with their roles (A, B or C). The other student is a social pedagogue who helps the family to solve their problems.

STUDENT A: You are a successful businesswoman. You aren't willing to look after your 14-year-old daughter's baby. You want her to get a good job, and not to be a mother yet.

STUDENT B: You are 14 and pregnant. Your boyfriend left you when you told him about it, but you want to keep the baby. You don't like school anyway, and you don't want to be like your mother.

STUDENT C: You are a manager at a big computer firm. You are sure the grandparents will take care of the baby. You are cross with your daughter, but the three of you will make it somehow.

Такі ігри стають своєрідною підготовкою до майбутньої професійної діяльності студентів, а іноземна мова слугує не лише засобом комунікації, але й сприяє досягненню практичних цілей. У процесі гри реалізується колективна форма навчальної діяльності, а студенти мають змогу в невимушеному оточенні засвоїти норми професійних і соціальних ролей, а також ознайомитися з найбільш вагомими принципами безконфліктного міжособистісного та професійного спілкування.

Високий рівень педагогічної культури викладача, толерантність, доброзичливість, слова підтримки та заохочення стимулюють активний розвиток студентів, створюючи комфортну психологічну атмосферу на занятті. Науковці [5, с. 42] вказують на доцільність використання гумористичних ситуацій, що ілюструють навчальний матеріал під час вивчення різних аспектів фонетики, лексики, граматики. Як засвідчує досвід, гумор допомагає розрядити обстановку, зняти напругу чи втому та подолати психологічний бар'єр, забезпечує інтерес до вивчення іноземної мови, приносить відчуття радості та велике моральне задоволення, посилюючи тим самим взаємодію між викладачем і студентами.

На жаль, реалією сьогодення залишається невідповідність між вимогами до рівня іншомовної компетентності студентів немовних спеціальностей, та недостатньою кількістю годин відведених на вивчення іноземної мови у ВНЗ, що, в свою чергу, не сприяє формуванню комунікативних умінь студентів на належному рівні. Відтак, важливого значення набуває правильно організована самостійна робота студентів із застосуванням інноваційних методів на базі комп'ютерних та телекомунікаційних технологій. Комп'ютеризація навчально-виховного процесу з іноземної мови дозволяє, з одного, боку зекономити час, а з іншого – забезпечує індивідуалізацію та диференціацію навчання, пізнавальну активність студентів, занурення їх в іншомовне середовище, знижуючи тим самим комунікативні бар'єри. Завдяки комп'ютерним мережам студенти отримують можливість спілкуватися з носіями мови, читати спеціально адаптовані новини чи автентичну літературу, користуватися безліччю матеріалів різного рівня складності, брати участь у телеконференціях, співпрацювати у різних міжнародних проектах тощо.

Отже, сучасні методи навчання іноземних мов повинні бути спрямовані на усунення комунікативних бар'єрів, розкриття, реалізацію та розвиток індивідуальності студентів, оптимізацію їх взаємовідносин із навколишнім середовищем, формування асертивності. Лише за умов застосування інноваційних методів навчання, постійного вдосконалення змісту іншомовної підготовки студентів, його відповідності їх пізнавальним та професійним інтересам можна очікувати на позитивні зміни у ставленні майбутніх фахівців до іноземної мови, подолання комунікативних бар'єрів та підвищення рівня сформованості іншомовної компетентності. Перспективу подальших досліджень убачаємо в розробці технології подолання комунікативних бар'єрів студентами немовних спеціальностей на заняттях з іноземної мови.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Федосова Г. Л. Соціально-психологічні умови подолання комунікативних бар'єрів студентської молоді : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.05 – соціальна психологія; психологія соціальної роботи / Г. Л. Федосова. – К., 2007. – 20 с.

2. Яковлева Н. В. Психолого-педагогічні умови подолання комунікативних бар'єрів у процесі вивчення іноземної мови : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07 "Педагогічна та вікова психологія" / Н. В. Яковлева. – К., 2003. – 20 с.
3. Глазкова І.Я. Комунікативні бар'єри : сутність, причини появи, типологія / І.Я. Глазкова // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. праць. – Слов'янськ : СДПУ, 2011. – Вип. IV. – Ч. I. – С. 250–260.
4. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості : підручник / С. О. Сисоєва. – К. : Міленіум, 2006. – 346 с.
5. Кобзар, О. І. Засоби подолання психологічного бар'єру у студентів на заняттях з англійської мови / О. І. Кобзар, Н. О. Лешньова // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі : зб. наук. пр. / Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна ; [редкол. : Л. М. Черноватий (голов. ред.) та ін.] – Харків : ХНУ, 2013. – Вип. 23. – С. 37–43.

Пасечник Е.А.

К ВОПРОСУ ПОВЫШЕНИЯ ИНОЯЗЫЧНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ НЕЯЗЫКОВЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ: БАРЬЕРЫ И ПУТИ ИХ ПРЕОДОЛЕНИЯ

Автор статьи исследует причины возникновения коммуникативных барьеров при изучении иностранного языка студентами неязыковых специальностей и определяет пути их преодоления. Анализируется эффективность применения инновационных методов обучения с целью повышения иноязычной компетентности студентов.

Ключевые слова: иноязычная компетентность, коммуникативный барьер, методы обучения.

Pasichnyk O.A.

METHODS OF IMPROVING FOREIGN LANGUAGE COMPETENCY FOR NONLINGUISTIC STUDENTS: BARRIERS AND WAYS OF THEIR OVERCOMING

The article deals with the nature of communicative barriers and ways of their overcoming in the process of foreign language training. The efficiency of innovative methods which are to increase foreign language competency of students is analyzed.

Key words: foreign language competency, communicative barriers, innovative methods of training.

УДК 378.314

Пермінова Л.А.

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТА ДО ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЕКТУВАННЯ

У статті обґрунтовується комплекс організаційних умов педагогічного проектування у системі навчання майбутніх педагогів. Реформування освітнього процесу залежить від актуалізації свідомого ефективного оволодіння викладачами вищої школи методологією педагогічного проектування, що розглядається науковцями як феномен повноцінного науково-дослідного акту, який передбачає вивчення соціально-педагогічних закономірностей, використання комплексу дослідницьких процедур, створення соціально-педагогічних умов для успішної реалізації проекту.

Ключові слова: педагогічне проектування, готовність студентів до педагогічного проектування.

Розвиток усіх сфер діяльності сучасного Українського суспільства потребує виховання і розвитку людини нової формації, що, у свою чергу, зумовлює необхідність пошуку продуктивних систем навчання. Одним із факторів, які можуть вплинути на вирішення цієї проблеми, є інноваційна діяльність учителя початкової школи, зокрема ознайомлення його з основами проектування як педагогічною технологією.